

МІСЦЕ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ

У статті розглянуто структуру та особливості реалізації державно-правового механізму. На підставі виявленого системно-структурного зв'язку адміністративно-правових норм та засобів державного регулювання соціально-економічних відносин визначено місце адміністративно-правового механізму забезпечення економічної безпеки у системі державно-правового механізму.

Ключові слова: адміністративно-правовий механізм, економічна безпека, національна безпека, забезпечення, державне управління, органи державної влади.



**Лекарь
Сергій Іванович**

*генерал-полковник
міліції, заступник
Міністра внутрішніх
справ України,
заслужений
економіст України*

Становлення України як суверенної держави, її політичне та економічне самоутвердження на міжнародній арені в умовах зміни геополітичних конфігурацій світу передбачає формування ефективного адміністративно-правового механізму забезпечення економічної безпеки держави. Удосконалення правотворчої практики держави в економічній сфері вимагає чіткого визначення особливостей правового опосередкування суспільних відносин у процесі забезпечення економічної безпеки України. Фрагментарність та непослідовність наукових досліджень теорії державного управління економічної безпекою, а також недосконалість законодавчої бази щодо визначення функцій держави в процесі її забезпечення не дозволяють сформувати чітке уявлення щодо місця адміністративно-правового механізму забезпечення економічної безпеки держави в системі державно-правового механізму та, відповідно, унеможливають конкретизацію процедури державного регулювання економічної безпеки як необхідної складової національної безпеки України в умовах зростання загроз та викликів національним інтересам у сфері економіки.

Дослідженню питань адміністративно-правового механізму держави присвячені роботи таких

зарубіжних і вітчизняних вчених як В. Б. Авер'янова, О. М. Бандурки, Ю. П. Битяка, С. В. Ківалова, А. Й. Присяжнюка, С. Г. Стеценка, Ю. О. Тихомирова, В. К. Шкарупи та ін. Але проблеми адміністративно-правового механізму забезпечення економічної безпеки держави досліджувалися недостатньо і здебільшого носять фрагментарний характер.

Метою цієї статті є дослідження структури адміністративно-правового механізму забезпечення економічної безпеки держави та визначення його місця у системі державно-правового механізму, що є основою для подальшого вдосконалення процедури державного регулювання економічної безпеки.

Розглядаючи процес забезпечення економічної безпеки як напрям державного управління з метою реалізації функцій держави в економічній сфері, слід зазначити, що державно-правовий механізм відображає системне явище, базовими категоріями якого є «право» та «державний механізм». При цьому інститут права має фундаментальне значення в процесі регулювання суспільного життя в державі, бо шляхом регламентації норм та правил організації взаємовідносин суб'єктів соціальної системи право виступає інструментом захисту їх інтересів та свобод як в окремих сферах життєдіяльності, так і в суспільстві у цілому, а державний механізм є інструментом реалізації функцій держави в усіх сферах суспільного життя та на всіх рівнях державного управління, регламентує компетенції суб'єктів державного управління, визначає правові заса-

ди та матеріальну базу їх діяльності, встановлює принципи та пріоритети державної політики.

За цих обставин державно-правовий механізм являє собою впорядковану сукупність взаємопов'язаних елементів реалізації функцій держави, що утворюють його структуру і орієнтовані на досягнення основної мети функціонування держави. Система державно-правового механізму ґрунтується на засадах верховенства права, розподілу державної влади між суб'єктами державного управління, єдності мети в процесі реалізації їх повноважень, що забезпечує побудову демократичної, соціально-правової держави та створення громадянського суспільства в незалежній Україні.

Узагальнення літературних джерел [1; 2] дозволило визначити функціональну структуру державно-правового механізму, що складається з механізму реалізації, механізму охорони, механізму захисту та механізму відновлення, а також його визначальні складові, що представлені нормативно-правовим забезпеченням державного управління, метою та завданнями державного управління, принципами організації державного управління, об'єктами та рівнями державного управління, суб'єктами (державні органи та фізичні і юридичні особи), напрямами державного управління, заходами та засобами забезпечення державного управління, системою забезпечення державного управління. При цьому необхідно враховувати, що ефективна структура державно-правового механізму в тій чи іншій сфері є

запорукою забезпечення належного рівня його функціонування, вирішення поставлених завдань та досягнення кінцевої мети.

З огляду на те, що предметом адміністративного права є суспільні відносини в сфері державного управління, які виникають під час здійснення органами виконавчої гілки влади виконавчо-розпорядчої діяльності [3], адміністративно-правовий механізм можна розглядати як структурний елемент державно-правового механізму в частині реалізації управлінської функції держави.

Системно-структурний зв'язок адміністративно-правових норм та засобів державного регулювання соціально-економічних відносин у суспільстві з метою формування стійкої до криз та здатної до розвитку економіки породжує адміністративно-правовий механізм забезпечення економічної безпеки держави. Як свідчить аналіз наукової літератури, адміністративно-правовий механізм забезпечення економічної безпеки держави відіграє важливу роль у захисті національних інтересів у сфері економіки, реалізації централізованого управління економікою, функціонуванні держави, соціально-економічному розвитку країни та зростанні добробуту населення. На думку А. Й. Присяжнюка, забезпечення економічної безпеки держави та механізм її забезпечення є наслідком існування та функціонування держави, зокрема проявом окремої її функції (економічної) [4].

Відповідно до Пояснювальної записки до проекту Закону України

«Про повернення у державну власність приватизованих підприємств стратегічних галузей економіки»: «зادля забезпечення економічної безпеки держави особливо важливого значення набуває посилення державного управління у сфері формування та розвитку стратегічних галузей економіки» [5]. За цих обставин реалізація політики забезпечення економічної безпеки держави як складової політики національної безпеки та напрям державного управління спрямована на захист економічних інтересів держави, забезпечення стабільності вітчизняної економіки та її здатності до стійкого зростання в умовах негативного впливу дестабілізуючих факторів макроекономічного середовища.

Проведене дослідження дозволило визначити місце адміністративно-правового механізму забезпечення економічної безпеки держави в ієрархічній структурі державного управління (див.: рис. 1).

Присяжнюк А. Й. пропонує виділити характерні ознаки адміністративно-правового механізму забезпечення економічної безпеки держави як ланки державного управління та визначає такі його специфічні особливості: походження від держави та обумовленість необхідністю реалізації її функцій по державному управлінню в економічній сфері; характеристика як засобу реалізації державної влади, що визначає управлінську спрямованість самого механізму; реалізація завдяки діяльності уповноважених державних органів; існування у вигляді взаємопов'язаної системи



Рис. 1. Місце адміністративно-правового механізму забезпечення економічної безпеки держави в ієрархічній структурі державного управління

засобів, які мають правову форму опосередкування; спрямованість на упорядкування суспільних відносин в економічній сфері; наявність об'єкта забезпечення (управління), яким виступає економічна безпека як окреме явище буття суспільства та існування держави [4]. Погоджуючись із зазначеним, вважаємо однак, що до визначеного переліку особливостей досліджуваного механізму слід додати його ієрархічну підпорядкованість державно-правовому механізму забезпечення національної безпеки. Тобто діяльність державних органів, уповноважених щодо забезпечення економічної безпеки, повинна відповідати концептуальним засадам державної політики в сфері забезпечення національної безпеки та реалізувати її економічну складову.

Забезпечення економічної безпеки держави здійснюється складним комплексом органів. До них належать органи загальної компетенції (Кабінет Міністрів України (Рада міністрів Автономної республіки Крим), спеціальної галузевої компетенції (Міністерство фінансів України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство закордонних справ України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство інфраструктури України, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Міністерство юстиції України, Міністерство промислової політики України, Міністерство доходів і зборів України), спеціальної функціональної компетенції (Рада Національної безпеки і оборони Украї-

ни, Фонд державного майна України, Антимонопольний комітет України, Національний банк України, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України, Державна податкова служба України, Державна казначейська служба, Державна митна служба України, Прокуратура України, судові органи України, Державна служба статистики України), органи територіального управління й самоврядні органи. Їх діяльність спрямована на забезпечення ефективності розвитку того чи іншого соціально-економічного комплексу, становить основу адміністративно-правового механізму забезпечення економічної безпеки держави. Але суб'єктом реалізації адміністративно-правового механізму забезпечення економічної безпеки є держава в особі уповноважених органів державної влади. Центральне місце серед них посідають правоохоронні органи, зокрема органи внутрішніх справ, діяльність яких у сфері забезпечення економічної безпеки в межах встановлених повноважень спрямована на забезпечення економічної безпеки особи, громадянина, суспільства, держави. Уповноважені центральні органи державної влади в межах своєї компетенції здійснюють врегулювання суспільних відносин, що виникають з приводу забезпечення економічної безпеки держави відповідно до діючого законодавства.

Значна диверсифікація розподілу функцій держави щодо забезпечен-

ня економічної безпеки серед низки державних органів має як позитивні ознаки – системність реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки, так і негативні риси – різні функції, завдання та підпорядкованість суб'єктів адміністративно-правового механізму забезпечення економічної безпеки держави ускладнюють процес координації їх діяльності та узгодження заходів у ході забезпечення економічної безпеки з основними завданнями зазначених органів державного апарату, що вимагає чіткого нормативно-правового забезпечення їх діяльності та розмежування компетенції в процесі забезпечення економічної рівноваги в країні як однієї з основних функцій держави. З огляду на зазначені особливості адміністративно-правового механізму забезпечення економічної безпеки держави з метою підвищення його ефективності в контексті реалізації функцій держави у економічній сфері необхідно забезпечити належний рівень правового опосередкування, визначити системно-структурні зв'язки його складових та інструменти.

Список використаних джерел:

1. Бездольний М. Ю. Державно-правовий механізм протидії корупції [Електронний ресурс] / М. Ю. Бездольний // Форум права. – 2009. – № 2. – С. 38–43. – Режим доступу до журн. : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-2/09bmympk.pdf>.
2. Державно-правовий механізм забезпечення законності у державному управлінні [Електронний ресурс]. –

Режим доступу : <http://vse-znaniya.com/pravo-administrativnoe/derjavno-pravoviy-mehanizm-zabezpechennya.html>.

3. Адміністративне право України. Загальна частина. Академ. курс / за заг. ред. академіка НАПрН України О. М. Бандурки. – Х. : Золота миля, 2011. – 584 с.

4. Присяжнюк А. Й. Адміністративно-правовий механізм забезпечення економічної безпеки держави [Електронний ресурс] / А. Й. Присяжнюк // Форум права.

– 2011. – № 1. – С. 808–813. – Режим доступу до журн. : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011/11paiebd.pdf>.

5. Пояснювальна записка до проекту Закону України про повернення у державну власність приватизованих підприємств стратегічних галузей економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=44242.

Лекарь С. И. Место административно-правового механизма обеспечения экономической безопасности государства в системе государственно-правового механизма.

В статье исследована структура и особенности реализации государственно-правового механизма. На основании выявленной системно-структурной связи административно-правовых норм и средств государственного регулирования социально-экономических отношений определено место административно-правового механизма обеспечения экономической безопасности в системе государственно-правового механизма.

Ключевые слова: административно-правовой механизм, экономическая безопасность, национальная безопасность, обеспечение, государственное управление, органы государственной власти.

Lekar S. I. Administrative Legal Mechanism and its Role in Ensuring of the Economic Security of the State in the System of the State Legal Mechanism.

The article deals with studying of the structure and features of the implementation of the State legal mechanism. On the basis of the identified system-structural connection between the administrative legal norms and means of the state regulations of the social and economic relations, the author defines the place of the administrative legal mechanism of ensuring the State economic security in the system of the State legal mechanism.

Keywords: administrative and legal framework, economic security, national security, security, governance, public authorities.

Стаття надійшла до редакції 25.12.2012